

ODJECHAĆ (177) *vb pf*

odjechać (106), **odjachać** (59), odjechać *a.* odjachać (12); odjechać *OpecŻyw, MiechGlab* (6), *RejJóz, HistAl* (4), *Diar* (2), *DiarDop, RejFig, RejZwierz* (2), *BibRadz* (5), *BielKron* (32), *Mącz* (6), *GórnDworz* (4), *RejZwierc* (5), *HistHel, BudNT, ModrzBaz, CzechEp, WisznTr. ArtKanc, GórnRozm* (2), *GostGosp* (5), *Phih SiebRozmyśl* odjachać *LibMal* (8), *MurzNT, HistRzym* (6), *KochMon* (2), *SkarJedn Oczko, PudłFr* (2), *SkarKazSej*; odjechać : odjachać *LibLeg* (1:2). *Leop* (1:4), *BielSpr* (1:1), *SkarŻyw* (1:3), *StryjKron* (5:5), *ActReg* (2:14), *WujNT* (5:4), *SarnStat* (2:3) *CiekPotr* (5:1). [Za postaci wątpliwe uznano formy fut z tekstów, w których nie ma zaświadczonej pewnej odmianki lub występują obie pewne odmianki. Formy fut z tekstów, gdzie występuje jedna odmianka pewna, zostały pod nią podciągnięte.]

o, e oraz *oba* a jasne (w tym w pierwszym a 1 r. błędne znakowanie).

inf odjechać (31). ◇ fut 1 sg odjadę (2). ◇ 2 sg odjedziesz (2). ◇ 3 sg odjedzie (10). ◇ 3 pl odjadą (2). ◇ praet 1 sg *m* -em, -m odjechał (4). ◇ 2 sg *m* -eś, -ś odjechał (5). ◇ 3 sg *m* odjechał (63), jest odjechał (1); odjechał : jest odjachał *LibMal* (5:1). *f* odjechała (2). ◇ 1 pl *m pers* odjechaliśmy, -smy, -esmy odjechali (3) *Diar, BielKron, WujNT*, -chmy odjechali (1) *RejJóz*; -smy (2), -(s)my (1). ◇ 3 pl *m pers* odjechali (31). ◇ plusq 2 sg *m* -eś był odjechał (1). ◇ 3 sg *m* był odjechał (2) *LibLeg, RejZwierc*, odjechał był (1) *StryjKron*. ◇ 3 pl *m pers* odjechali byli (1). ◇ imp 2 sg odjedź (1). ◇ con 3 sg *m* by odjechał (6). ◇ 1 pl *m pers* by(s)my odjechali (1). ◇ part praet act odjechawszy (1).

Sł stp notuje, *Cn s.v. muszę, Linde XVIII w.*

1. Oddalić się jadąc; *reduci PolAnt, Vulg; secedere PolAnt; procedere Vulg* (151) : Gdy przybiegli Myśliwcy/ o Liś pytał/ [...] Myśliwcy odiechali/ Lis chłopu powiedział *RejZwierz* 121v.

odjechać dokąd (2): izku wielkiey Polsce przez 20 mil odiedzie Pan Hetman zWoiskiem *ActReg* 27. Cf *odjechać skąd dokąd*.

odjechać skąd dokąd (1): A Iefus [...] wśiádwiży włodź odiachał zonąd na mieśce pułtę *MurzNT Matth* 14/13.

Zwroty: »odjechać daleko (*a.* niedaleko)« [w tym: od kogo (1), skąd (1)] [szyk zmienny] (3): á odiachwłfy nie dáleko z támtąd [pusillum inde separati]/ náleźli głębią ná piętnáście łázeni *Leop Act* 27/28; *RejFig* Bb6v; Iedźie nocą bez śiodła [...] przez Stryi y przez Tátry: A im dáleý odiedźie/ tym iuż śmielŷy bywa. *KlonWor* 19.

»maluczko (*a.* mało) odjechać [od czego]« = *reduci pusillum PolAnt, Vulg; paululum procedere Vulg* [szyk zmienny] (4): *Leop 2.Reg* 19/37[36]; *BibRadz Luc* 5/3; Máło czo ten od Suderwie odiechał/ áli drudzy bieją wyścigáiąc fie *GórnDworz* S6; *WujNT Luc* 5/3.

a. Opuścić miejsce dotychczasowego pobytu jakimś środkiem lokomocji, wyruszyć w drogę, wyjechać; *recedere HistAl, Vulg, JanStat; discedere Miech, Mącz; abire, profectum esse Vulg, PolAnt; abscedere, relinquere Mącz* (120) : *MiechGlab* 54; *LibLeg* 11/91v; zeznał yłch na Gośpodach kylko odyachał ítrawy nyezaplaczywłfi *LibMal* 1545/100, 1545/103; *Diar* 28; *Leop 3.Reg* 13/24; *BibRadz 1.Mach* 6/63; Gdy potym [Ulikses] chciał odiechác/ przemieniłá iego towarzysze w świnie *BielKron* 25v, [85²], 90, 108v, 209 [2 r.], 217v, 383v, 442v; *Mącz* 34d, 43d; *GórnDworz* L3; A gdyż Gwido odiachał/ tedy oná zoná iego człętokroć dla niebytności páná fwe⁸⁰ plákála [!] *HistRzym* 77v; *RejZwierc* 38;

HistHel D2v; *BudNT* Mar 12/1; á Epiphániusz ná to niedbáiąc/ ták ią żegnał: ia przy tym ładzie być niechcę. y odiáchał. *SkarŻyw* 455, 224, 335; *StryjKron* 692; ieden iuz robotę fwą na iásnią pokazał/ á drugi ná toż fię gotuie/ y dla tego odiechał/ áby *dudum anteea aduerfum me conceptam iniquitatem, itam tandem parturiret*. *CzechEp* *2v; *PudłFr* 63; *GórnRozm* M3v; *ActReg* 27, 28, 49, 71, 86, 128, 157; gdyfmy odiecháli rozłtawfzy fię z nimi; przyplłynęliłfmy proftym pędem do Kou *WujNT* Act 21/1, *Matth* 2/13, 25/15, *Mar* 12/1; *SarnStat* 313, 434, 492, 968; *CiekPotr* 12; *SkarKazSej* 659b; *KlonWor* 62.

odjechać od kogo (12), *od czego* (1): *OpecŻyw* 25; *BielKron* 194v, 225; *Mącz* 314c; Y odiáchał z wielkim fmutkiem od brzegu. *HistRzym* 22; Tedy kupiec podziękowawfzy iemu/ y pożegnawfzy fię od niego odiáchał. *HistRzym* 53, 41v; *RejZwierc* 46, 64v; *BielSpr* 56v; y mąż gdy od żony odiedzie/ gdyby nań to wálże vpalenie przyfzło/ muśiałby drugą poiąć. *WujJud* 210v; *GórnRozm* 13; *ActReg* 109.

odjechać do kogo (2): *DiarDop* 108; A iefli iefcze zniczym odiedziefz do żony *KochFr* 103.

odjechać bez czego [= *bez wyniku*] (2): *PudłFr* 63; vpornie domagał ostatniego responsu, który gdy by nazwłokę miał isc, aby odiachał bez responsu *ActReg* 129.

odjechać na co [= *w jakim celu*] (3): gdy ná wefele odiáchał/ iednemu poruczył czeladkę fwoię *SkarJedn* 56; á Krol Władifław Brát iego odiáchał był mało przedtym na Kroleftwo Węgierfkie. *StryjKron* 592, 617.

odjechać z czym [= *z wynikiem*] (8): *Diar* 36; *DiarDop* 108; Vłtyfzawfzy to poftowie zámilczeli a nie przeciwili fię temu/ odiecháli s tym do Litwy *BielKron* 391; *ActReg* 49; *Phil* C3. Cf »z niczym odjechać«.

odjechać dokąd (22): yeno ysch richlo po przyachanyv fwoym do wegier bil odyachał *LibLeg* 10/150; *HistAl* M4v; *Leop* 1.Mach 8/19; *BibRadz* 4.Reg 10/12; *BielKron* 391, 442v; kfiądz Mácieiowfki/ prze nie bárzo fpofozne zdrowie ná Prądnik odiechawfzy/ fiędń/ álbo ośń dni tām miefzkał. *GórnDworz* B8; *KochMon* 30 [2 r.]; *StryjKron* 612, 627, 637, 662, 762, 782; *ActReg* 127, 157; po nie wielu dni [...] młódzy fyn odiáchał w daleką kráinę *WujNT* *Luc* 15/13; *SarnStat* 108. Cf »do domu odjechać«.

odjechać skąd (13): *HistAl* M6v; *Diar* 36; *BibRadz* 4.Reg 10/15; *BielKron* 395; *GórnDworz* Cc8v; *KochMon* 30; że ledwie ieft/ ktoby z nich [z *jaworowskich wód*] ná choroby rozmáyté/ nie content odiáchał. *Oczko* 12; *SkarŻyw* 509; *PudłFr* 63; *GórnRozm* 13; *ActReg* 72; A gdy od Dworu odiáchác ma/ odda Reyeftrá y fpráwę wrzędu Márzfalkowi Nadwornému. *SarnStat* 312, 1100.

cum inf (1): Potym Filip nie ták krolowá Olimpiádę miłował iáko pirwey/ á w tym odiechał walczyć. *BielKron* 123.

W przeciwstawieniu: »przyjechać ... odjechać« (1): gdy gość przyiedzie/ klucz mu dáć/ á kiedy odiedzie/ zás to rządnie odbierác od niego. *GostGosp* 22.

W charakterystycznych połączeniach: *czczo odjechać, na czas, z fortuną, inszą drogą, pospołu, po potrzebie, z radością, ze smutkiem, wnet* (3); *odjechać od brzegu, od cesarza, z domu, od dworu* (2), *od dziatki, z [jakiego] miejsca, od proroka, z sejmu, od żony* (2); *odjechać do braciej, w daleką kráinę, na*

królestwo, na łowy, do morza, na wesele, ku zamku, do żony; bez pieniędzy odjechać, bez responsu; z czym pociesznym odjechać, z [jaką] rzeczą.

*Zwroty: »do domu, ku domu odjechać« [szyk zmienny] (2:1): nie omieszkiwamy też pilnemi prośbami swemi u WKM się starać, aby to wszystko wedle prawa pisanego oprawiono było, abyśmy z czym pociesznym do domow swych, do braciej swej odjechali. *DiarDop* 108; *BielKron* 60; *SiebRozmyśl* G.*

*»odjechać w drogę« (1): Y odiácháli do Rzymá w drogę bárzo dáleką [abierunt Romam viam multam valde] *Leop* 1.*Mach* 8/19.*

*»nazad odjechać« (1): woleli przymierze wzrufzyć/ niżby s tákową rzeczą ná zad odiechác mieli. *Phil* C3.*

*»z niczym odjechać« (3): Lecz iefli z niczym półowie odiáda/ Tegoż dnia nowin fluchaymy/ że Graeczyn Z morzá wyfiáda/ y ziemie woiuie. *KochOdpr* A3v; *KochFr* 103; *ActReg* 109.*

*»odjechać precz« [szyk zmienny] (15): Cufzka wlfyáwffi fwoyá czáfcz odyachal precz *LibMal* 1543/69v, 1544/92, 1546/123; *HistAl* I2v, M4v; *BibRadz Matth* 25/15; *BielKron* 395, 415v, 442; *RejZwierc* 46; *StryjKron* 722; *ArtKanc* B3; Iáko człowiek ktory odiáchawfzy precz [peregre profectus] zoftáwił dom fwoy *WujNT* *Mar* 13/34, *Matth* 21/33, *Luc* 20/9.*

*Szeregi: »dojechać abo odjechać« (1): posła Iaroscha [...] posiały o ktorim yescze sprawi niemasch. yako do yey M. doyechal abo odyechal. *LibLeg* 10/114.*

*»(jako) przyjechać i (tak) odjechać« (2): Przyiechał też był [Krezus] ná pomoc krolowi Báltazarowi do Bábilonu przeciw Dáryufowi á Cyrufowi/ ále iáko przyiechał ták odiechał. *BielKron* 111 v, 230v. [Ponadto w przeciwstawieniu 1 r.]*

Przen: Umrzeć (1) :

*Zwrot: »precz odjechać« (1): Będziecie częfto odpoczywác sobie/ A oná w grobie. [...] Ná wieki wieczne was puścić muśiáá/ Precz odiecháá. *WisznTr* 17.*

b. O działaniach wojennych: zmienić teren działania, wycofać się, odstąpić od oblężenia; discedere *Miech*, *Vulg*, *Mącz*; abscondere, recedere *Miech* (21) : tamże Tatarzy gdy miafto puftę nalezli zamek optoczyli/ ale nie długo tham leżąc odiecháli *MiechGlab* 9; gdy niekielo czelnieyfzych fwych vtracili tedy z płáčem á z krzykiem iakoby pfi wyiáci odiechali daley plony bierząc á puftończąc. *Miech* 34, 8; *BielKron* 251, 315, 460v; *Mącz* 44a; *ActReg* 72, 76.

*odjechać od czego (1): odiecháli od oblężenia/ vczyniwfzy pokoy do XV. lat z miefzczány. *BielKron* 104v.*

*odjechać z czym (1): dzieci/ ftarce/ y kapłany pobiwfzy, z wielkim plonem ludu y bydła odiechali. *MiechGlab* 34.*

*odjechać dokąd (1): Tatarzy bacząc porážkę fwoię odiechali do Ruffi *MiechGlab* 7.*

*odjechać skąd (2): Sultan tego miáftá [...] dał wždy fto tyfięcy złotych/ toż Almeryk od Alkáiru odiechał *BielKron* 179, 181v.*

*Zwroty: »do domu odjechać« (1): Báchides zwicieżony od Ionáthy/ przymirze fnim vczynił/ do domu od iáchał *Leop* 1.*Mach* 9 arg.*

»odjechać precz« [szyk zmienny] (5): *Leop 2.Mach 12/7; RejZwierz 8*; wybrawłszy miáfto potym zápalili/ potłukłszy mury odiecháli precz *BielKron 376v, 181v, 227*.

»na wstecz odjechać« = *cofnąć się (1)*: ti niemył o tim ábyłmy dla boiázni álbo wátpliwością twoiey prózney chwały ná włthecz odiechác [retrocedere] mieli *HistAl C8*.

Szereg: »odstąpić i odjechać« (1): *Discessit inferior, Odstąpił y odyecháł zwyciężony. Mącz 44a*.

2. *Odjeżdżając zostawić kogoś lub coś, porzucić, opuścić; dimitere Mącz [kogo, czego] (26)* : powyedział ze thudziełz pozabyczyu Thurczinowym przerzeczeni Wawrzyniecz Sarkała [...] yełth go odyachal pyenyedzi ym nałtrawą zołtawywłchi *LibMal 1548/146; BielKron 373; Mącz 302b; HistRzym 42, 77*; gdy gość od ciebie niechce długo z domu/ álbo towarzyszył który s thobą łpołu ieżdzi z gołpody/ nie czekay go/ odieđz go *RejZwierc 150v*; Odiecháli byli [*Relictus est*] Herkuleśá Argonáutowie/ gdy do Kolchu po złote runo znimi iádac/ prac żeglárłkich [...] podeymowác łpolnie niechciał. *ModrzBaz 125v; ActReg 5v, 86, 154; GostGosp 10*; czemuś wđdy tego mego iáko mogąc Pángraczá nie hámował miły Dobrochowłki? (-) Iam hámował, ále wiełz iákiegoś odiechał. *CiekPotr 88*.

odjechać gdzie (10): *Rejłóz M3*; włzyawłchi przy thym tho zidzye pewny poczeth pyenyedzi, thenze łam łurga onego do łółny przywyzał y thamze wboru zwyazanego odyachall *LibMal 1553/179, 1547/134v*; winá y łtrawy włzelkiey dofyć odiechał w namieciech. *BielKron 112v, 452v; BielSpr 43; CiekPotr 69, 71, 81, 87*.

W charakterystycznych połączeniach: dział niemało odjechać, lada kogo, ojca, państw, soli, wina« (i strawy dosyć) (2), woza, złota; odjechać w boru, doma, na drodze, w riamieciech, w obozie.

Zwrot: »odjechać precz« (1): Kupcy przyiechawłszy położą v káždy gromády [*soli*] Złothá ile łie łim bęđdzie łpráwiedliwie zdáło/ odiadą teđ precz y Złotá y Soli *BielKron 450*.

Przen (3) :

odjechać gdzie (2): A thy łie dopirko bęđdziełz przypátrował z nowu onym łprołnym obyczáiom ktorycheś tu był odiechał *RejZwierc 24, 18*.

a) *Zostawić sprawy w jakimś stanie (1)* : Wspomniałem Pana Radomskiego iakom rzeczy odiachał *ActReg 98*.

3. [*Odciać dojazd [czym]*: In fundo villae Koliechowicze beła puszcza bartna jako Dambrowa [...] a Wilcze Liaski, które granicami odjachał Zawieprzki *LustrLub 65.*]

Synonimy: **1.a.** *odstąpić*; **2.** *odbić, odbieżeć, odejć, odewstać, odstać, oduciec, opuścić*.

Formacje współrdzenne cf JECHAĆ.

Cf ODJECHANIE, [ODJECHANY]